

**Değerli Katılımcılar,
Hanımefendiler, Beyefendiler,**

Öncelikle sizleri en içten duygularıyla, saygıyla selamlıyorum. Bozok Yaylası'nın yiğit evlatlarının yaşadığı Yozgat'ta bulunmaktan büyük bir mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim.

Heyetimize gösterilen misafirperverlikten dolayı Sayın Valimize, Belediye Başkanımıza, Başsavcımıza, Baro Başkanımıza, Rektörümüze, ilimizin tüm yöneticilerine, yargı mensuplarımıza ve tüm Yozgatlı hemşehrilerimize şükranlarımı sunuyorum.

Bilindiği üzere insanın huzur ve mutluluk arayışı kadim bir meseledir. Toplum ve onun örgütlü hâli olan devleti ortaya çıkaran da esasen bu arayıştır.

Bundan 2.500 yıl önce Platon, *Devlet* olarak dilimize çevrilen kitabında adil ve iyi yönetilen devletin amacının toplumun sadece bir kesiminin değil, tamamının mutluluğunu sağlamak olduğunu söylemiştir.¹

Farabî, Platon'un bu görüşlerini daha da geliştirmiş, kendinde değer ve "*mutlak iyi*" olarak tanımladığı mutluluğun elde edilmesini erdemli toplumun ve erdemli devletin temel amacı olarak ortaya koymuştur.²

Kuşkusuz devletin bir anlamda varlık sebebi olan insanların mutluluğuna hizmet edebilmesi de hukukun hâkimiyetine bağlıdır. Nitekim Platon, bu kez *Kanunlar* adlı eserinde devletin başarısının hukukun yönetimin efendisi olmasıyla mümkün olduğunu söyler. Platon'a göre ancak hukukun üstünlüğünün sağlandığı ve yöneticilerin hukukun hizmetkârı olduğu bir yerde devlet ayakta kalabilir. Böyle bir ülkede "*insanlar devletin üzerine sağanak halinde yağan tüm ilahi nimetlere sahip olurlar*".³

Değerli Katılımcılar,

Günümüzde de huzur ve mutluluk içinde yaşamının şartlarından biri sahip olduğumuz hak ve özgürlüklerin korunmasıdır. Yaşam hakkından ifade özgürlüğüne kadar haklarımız ve özgürlüklerimiz gereği gibi korunmadığında mutluluk içinde varlığımızı sürdürmemiz mümkün değildir.

Bu nedenle Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" kenar başlıklı 40. maddesi uyarınca anayasal hakları ihlal edilen "*herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir*."

“Etkili başvuru hakkı” olarak bilinen bu anayasal hakkın özel görünülerinden biri bireysel başvuru hakkıdır. Anayasa’nın 148. maddesine 2010 yılında eklenen hükümlerle tanınan bireysel başvuru, bizatihi bir hak olmanın yanında diğer tüm temel hak ve özgürlüklerin korunmasının da en etkili aracıdır.

Bu yüzden Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere idari ve yargısal kuruluşlar, temel hak veya özgürlüklerinin ihlal edildiğini düşünen kişilerin bu yola başvurmalarını engelleyici veya zorlaştırıcı tutum ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları idari veya fiilî tedbirlerle kişilerin bireysel başvuru yapmalarını engellemesi ya da zorlaştırması bireysel başvuru hakkının ihlaline yol açabilmektedir.⁴

Diğer yandan bireysel başvuru bireysel ve toplumsal hayatın her alanına dokunan, kamu hukuku ve özel hukukun kural ve kurumlarının hak eksenli yaklaşımla yeniden yorumlanmasını sağlayan bir hak arama yoludur.

Bireysel başvurunun hukuk sisteminin tamamını ilgilendiren bu kapsayıcı özelliği, sistemin tüm aktörlerinin iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Başka bir ifadeyle her fırsatta söylediğimiz gibi bireysel başvurunun başarısı sistemin bütün unsurlarının uyumlu şekilde çalışmasını gerektirmektedir. Bunun için bireysel başvuruyu yapanlardan karara bağlayanlara, kararı uygulamakla görevli olan idari ve yargısal mercilerden ihlale sebep olan kanunları değiştirmek durumunda olan yasama organına kadar tüm kurum, kuruluş ve kişilere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Bu vesileyle avukatlarımıza da önemli görevler düştüğünü belirtmek isterim. Bilindiği üzere bireysel başvurunun avukatla yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bireysel başvuru kapsamında kalan bir hakkının veya özgürlüğünün ihlal edildiğini düşünen herkes avukat olmadan da bireysel başvuru yapabilir.

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesine vekille yapılan bireysel başvuru sayılarında her geçen gün artış olduğunu söyleyebiliriz. Bireysel başvurunun uygulamaya geçtiği 2012 yılında vekille yapılan başvuruların toplam başvurulara oranı yüzde 43 iken, bu oran sonraki yıllarda ciddi şekilde yükselmiştir. 2021 yılında yapılan başvuruların yüzde 75’i, bu yıl yapılan 95 bin başvurunun da yaklaşık yüzde 80’i vekille yapılmıştır.

Bu oranlar avukatların bireysel başvuruda oynadığı rolün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Her konuda olduğu gibi bireysel başvuruda da başlangıç önemlidir. Yapılan başvurunun başarısı öncelikle başvuru formunun çok iyi doldurulmasına, meramın iyi anlatılmasına bağlıdır.

Bu kapsamda öncelikle belirtmek gerekir ki başvuru formlarının hatırı sayılır bir kısmı olması gereken kaliteden uzak durumdadır. Maalesef her konuda olduğu gibi bireysel başvuru formunu doldururken de hazırlanan kılavuzu okumuyoruz. Hâlbuki Mahkememizin internet sitesinde bulunan başvuru kılavuzu okunsa çok daha kaliteli başvuru yapılması mümkün olacaktır.

Avukatlarımız hâlâ büyük ölçüde, muhtemelen mesleki alışkanlıkları gereği, bir istinaf ya da temyiz dilekçesi yazar gibi başvuru formunu dolduruyorlar. Oysa sürekli vurguladığımız gibi bireysel başvuru bir istinaf ya da temyiz kanun yolu değildir. Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruda istinaf ya da temyizden sonra mutlaka gidilmesi gereken bir süper temyiz mercii değildir.

Bu noktada vekille yapılan bireysel başvuru örneklerinden hareketle bazı tespitlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bilhassa üç konuda bazı eksikliklerin olduğu söylenebilir. Öncelikle bireysel başvuru kural olarak ihlale ilişkin nihai kararın tebliğinden değil öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde kullanılması zorunlu olan bir haktır. Başvurucu ve vekillerin süreyi kaçırmama konusunda hassas davranmaları gerekmektedir.

İkinci olarak başvuru yollarının tüketilmesi bireysel başvuru hakkının kullanılabilmesi için zorunlu anayasal şarttır. Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince esas olan ihlalin derece mahkemeleri önünde giderilmesidir. Bu nedenle derece mahkemeleri önünde dile getirilmeyen şikâyetlerin bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine taşınması durumunda başvuru yollarının tüketilmemesi durumu ortaya çıkabilmektedir.

Üçüncü olarak da başvuru formunda şikâyetlerin maddi ve hukuki olarak temellendirilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi kararlarında ifade edildiği gibi başvurucular bir yandan “*şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak*”, diğer yandan da “*temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamak*” durumundadır.⁵ Bu yapılmadığı takdirde başvurular temellendirilmemiş şikâyet olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulunabilmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Sonuç olarak belirtmek isterim ki toplumsal ve siyasal bakımdan gelişmişliğin en temel ölçütlerinden biri insanların temel hak ve özgürlüklerinin etkili şekilde korunmasıdır. Bu bağlamda 10 yıl önce hukuk sistemimize giren bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerin korunmasının en etkili araçlarından biri hâline gelmiştir. Toplumun her kesiminden yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesinin hak eksenli yaklaşımıyla verdiği kararlar, Farabi'nin kastettiği manada, insanımızın mutluluğuna hatırı sayılır katkılar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.

Bu duygu ve düşüncelerle sözlerime son verirken panelin düzenlenmesinde emeği geçen herkese, bilhassa sunumlarıyla toplantıya katkı yapacak olan değerli başraportörlerimize ve tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Toplantımızın başarılı ve verimli geçmesini diliyorum, hepinize sağlık ve afiyet diliyorum.

Zühtü ARSLAN
Anayasa Mahkemesi Başkanı

¹ Plato, *The Republic*, trans. A.D.Lindsay, (London: J. M. Dent & Sons Ltd, 1935), Book IV, 420, s. 104.

² Farabî, *İdeal Devlet*, 9. Baskı, Çev. Ahmet Arslan, (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2020), s.98.

³ Plato, *The Laws*, trans. T. J. Saunders, (Middlesex: Penguin Books, 1970), Book Four, 715, s. 174.

⁴ Bkz. *Zeki Demir*, B. No: 2015/16719, 2/12/2020, § 36; *Gazal Kolanç ve diđerleri* [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, § 392.

⁵ *Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19; *Cemal Günsel* [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 22.